

Dr. Limko BEJZAROSKI

Komisija za prevenciju i zaštitu od diskriminacije

Sjeverna Makedonija

E-mail: l.beजारoski@kszd.mk

1.04 Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: 94:32(497:497.7:496.5)"1945/1991/2000" Kerimi K. S. (049.3)

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2024.7.11.470>

**Salim Kadri Kerimi, ASPEKTI NA JUGOSLOVESKO I
MAKEDONSKO-ALBANSKITE ODNOSI I SARABOTKA,
1945–1991–2000 (ASPEKTI JUGOSLOVENSKIH I
MAKEDONSKO–ALBANSKIH ODNOSA I SARADNJE,
1945–1991–2000), Skopje 2023, 572 str.**

Krajem 2023. godine objavljena je nova knjiga autora Salima Kadrija Kerimija pod naslovom: „Aspekti jugoslovenskih i makedonsko-albanskih odnosa i saradnje (1945-1991-2000)“. Ova knjiga predstavlja prvi naučni rad, na makedonskom jeziku, o nekim aspektima odnosa i saradnje Jugoslavije i Makedonije sa Albanijom, u navedenom periodu. Knjiga je napisana na ukupno 572 stranice, a u uvodnom dijelu su prikazana predistraživačka saznanja autora o pomenutim pitanjima, predgovor, na makedonskom i albanskom jeziku, i apstrakt, na engleskom jeziku.

Inače, ovaj monografski rad rezultat je opsežnog i dugogodišnjeg naučno-istraživačkog rada Kerimija, u vezi sa najvažnijim događajima u odnosima i saradnji Jugoslavije, odnosno Makedonije sa Albanijom, u periodu od 1945. do 1991, odnosno do 2000. godine. U ovom radu ipak glavni akcenat je stavljen na važnije aspekte makedonsko - albanskih odnosa i saradnje, kao i na neke događaje u Republici Albaniji, 90-ih godina prošlog vijeka. Drugim riječima, ovaj rad je zapravo plod vlastitih sjećanja i bilješki autora, kao i pojedinačnih podataka sadržanih u različitim dokumentima koji se čuvaju u Arhivu Ministarstva vanjskih poslova i Državnom arhivu Republike Makedonije, i u Diplomatskom arhivu Ministarstva za Evropu i inostranih poslova Republike Albanije. U knjizi su korišćene i posebna saznanja i informacije sadržane u relevantnoj literaturi domaćih i stranih autora, te u makedonskoj i albanskoj štampi. Kako je navedeno u predgovoru ove knjige, ovo delo je zbirka zasebnih podataka, beleški i sećanja o događajima koji su se odigrali u Beogradu, Skoplju, Prištini i Tirani, od kojih je nekima, u različitim svojstvima, bio svedok i sam autor.

Knjiga je podeljena u osam poglavlja, dok su na kraju ovog rada, u vidu dva zasebna dodatka/priloga tretirani su odvojeni aspekti porekla, položaja i

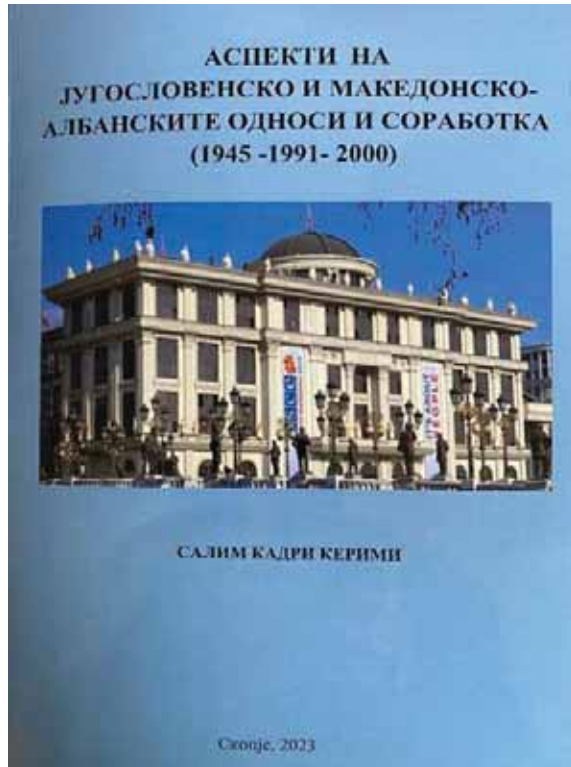
statusa pripadnika Albanaca u Makedoniji, odnosno Makedonaca u Albaniji, bez pretenzije za sveobuhvatniju analizu obrađenih i drugih pitanja, problema i izazova sa kojima su se, u prošlosti i sada, suočavali/ suočavaju pripadnici ovih dvije etničkih zajednica. Na samom kraju, knjiga sadrži spiskove korišćenih izvora i literature, skraćenice, fotografije i tabele, kao i indeks imena i bibliografske i biografske podatke o autoru ovog rada.

U prvom poglavlju *Aspekti jugoslovensko-albanskih odnosa*, opisani su neki važniji aspekti jugoslovensko-albanskih odnosa i saradnje, u periodu posle Drugog svetskog rata i do raspada SFR Jugoslavije. Zbog kontinuiteta, na početku ovog poglavlja, tretirani su i albansko - jugoslovenski odnosi u periodu između dva svetska rata.

U drugom poglavlju *Neka saznanja i podataka o učešću NR/SR Makedonije u jugoslovensko-albanskim odnosima i saradnje (1945-1990)*, obrađeni su posebni aspekti učešća NR/SR Makedonije u jugoslovensko-albanskim odnosima i saradnji, u periodu posle Drugog svetskog rata i do raspada SFR Jugoslavije.

U trećem poglavlju *Kraj diktatorskog režima u Albaniji*, iznete su ocjene pojedinih albanskih i stranih autora za četiri najutjecajnije ličnosti diktatorskog režima Albanije – Enver Hoxha, Nexhmie Hoxha, Mehmet Shehu i Ramiz Alia, kao i o ličnosti prvog albanskog „demokrata“ - Sali Berisha. U ovom poglavlju tretirane su i najvažnije aspekte razvoja događaja u Albaniji početkom 90-ih godina 20. stoljeća, koji su označili početak definitivnog rušenja diktatorskog režima u Albaniji i otvaranje ove zemlje prema svijetu, uključujući i prema Republici Makedoniji.

Četvrto poglavlje *Početak nove ere u odnosima i saradnje Republike Makedonije sa Republikom Albanijom*, se bavi sa početkom nove ere u makedonsko-albanskim odnosima i saradnji gde su, između ostalog, izneti podaci o: albanskim ocenama o albansko-makedonskim odnosima i saradnje

1990/1991; O stavu albanskih rukovodilaca u vezi otvaranja Predstavništva Republike Makedonije u Tirani; O odluci Vijeća ministara Republike Albanije oko otvaranja DKP Republike Albanije u Skoplju; Izjave najviših čelnika Republike Albanije u vezi sa priznavanjem Republike Makedonije od strane Republike Albanije i uspostavljanja diplomatskih odnosa između dvije zemlje; O dilemama nekih albanskih lidera u vezi sa upotrebom ustavnog imena Republike Makedonije, prilikom priznavanja i uspostavljanja diplomatskih odnosa između dve zemlje; itd.

U petom poglavlju *Oficijalne kontakte Republike Makedonije sa Republikom Albanijom na višem i najvišem nivou u periodu između 1991. i 2000. godine*, su izneti podaci o zvaničnim kontaktima između Republike Makedonije i Republike Albanije, u navedenom periodu.

Šesto poglavlje *Neka od pitanja koja su bila aktuelna u odnosima i saradnji dveju zemalja 90 godina prošlog vijeka*, se bavi sa važnijim pitanjima koja su bila aktuelna u odnosima i saradnji dveju zemalja u navedenom period. U ovom poglavlju, također, su izneti i sažeti podaci o ukupnim makedonsko - albanskim odnosima i saradnje, u periodu od 1991. do 2000. godine.

Sedmo poglavlje *Neki aspekti vanjske politike Republike Albanije i važniji događaji u periodu 1992-2000. godine*, se bavi sa nekim aspektima vanjske politike Albanije, kao i sa važnijim događajima koji su se dešavali u ovoj susjednoj zemlji u periodu od 1992. do 2000, uključujući i tragične događaje u prvoj polovini 1997. godine.

U posljednjem - osmom poglavlju *Zaključna saznanja*, izneti su autorovi stavovi i zaključci u vezi jugoslovenskih i makedonsko-albanskih odnosa i saradnje u periodu od 1945. do 1991, odnosno do 2000. godine.

Sadržaji i događaji opisani u knjizi obrađeni su tematski i hronološki, dok izneseni stavovi i ocjene predstavljaju stavove autora, odnosno ne treba ih shvatiti ili tumačiti kao zvanične stavove bilo koje institucije Republike Makedonije i Republike Albanija. Ocjene iznesene u ovom radu, između ostalog, očekuje se da pobude interesovanje za dalja istraživanja odnosa i saradnje između Jugoslavije, a posebno između Makedonije i Albanije, u različitim periodima istorijske prošlosti i sadašnjosti.

Pored ostalog, zahvaljujući odličnom poznavanju nekoliko jezika i pre svega makedonskog, albanskog i srpskog jezika, kao i nekoliko decenijskom diplomatskom iskustvu, autor Salim Kadri Kerimi je uspeo da prikupi i iskoristi bogatu arhivsku građu i druge izvore iz Makedonije, Albanije i Srbije, sa kojima je podržao njegove teze/stavove i ocjene, te je pretpostavljenim čitaocima i korisnicima ove knjige ukazao na konkretne činjenice, posebno u vezi sa važnijim aspektima učesća NR/SR Makedonije u jugoslovensko-albanskoj saradnji, u periodu od 1945. do 1990. godine, kao i na važnije aspekte odnosa i saradnje Republike Makedonije sa Republikom Albanijom, u periodu od 1991. do 2000. godine. Obrada posebnih aspekata jugoslovenskih i makedonsko-albanskih odnosa i saradnje putem prenošenja delova iz originalnih dokumenata i materijala, kako je i sam autor istakao, je učinio zbog

ova dva razloga: a) Na najautentičniji način preneti i predstaviti stanje i aktivnosti u vezi sa saradnjom i odnosima Jugoslavije i Makedonije sa Albanijom, u navedenom periodu; i, b) Na izvestan način, za demistifikaciju diplomatskih aktivnosti relevantnih institucija i subjekata dveju zemalja – aktera i učesnika u pripremi različitih materijala i informacija, u kojima su date ocene o uslovima saradnje Makedonije i Albanije, u tkz. „jugoslovenskom periodu“, kao i u periodu nakon proglašenja Republike Makedonije kao nezavisne države. Ovim naučnim radom Kerimi nije samo objasnio neke važne aspekte jugoslovenskih i makedonsko-albanskih odnosa i saradnje, već je na kristalno jasan način razjasnio neke dileme i probleme koje su bile razlog za raznih prepreka i stagnaciju odnosa i saradnje Jugoslavije i Makedonije sa susednom Albanijom. Objavljivanjem ovog rada, autor Salim Kadri Kerimi napravio je početni korak u tretiranju odnosa i saradnje između Makedonije i Albanije u pomenutom periodu, korak koji, ako se ne varam, do sada nije učinio nijedan od makedonskih i albanskih diplomata, koji su poslednjih 30 godina radili u svojim diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Tirani, odnosno u Skoplju. Nadam se da će ova knjiga, čije se objavljivanje poklopilo sa 30. godišnjicom uspostavljanja diplomatskih odnosa između dvije zemlje, izazvati interesovanje čitalaca, i posebno diplomata Makedonije i Albanije i šire, i biti inspiracija i podsticaj za dalje istraživanje o pitanjima koja su tretirana u ovom radu.